

4. 10. 2005

ID: 36309

Dobré mravy

Pro závěr o neplatnosti dohody o výši úroku z prodlení z důvodu rozporu s dobrými mravy nestačí jen samotná výše úroku bez toho, aniž by byly posuzovány další rozhodné okolnosti, které vedly k uzavření této dohody.

(Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky sp.zn. 32 Odo 468/2003, ze dne 27.11.2003)

Nejvyšší soud České republiky rozhodl v právní věci žalobkyně E. P. a.s., zastoupené, advokátem, proti žalované N. s p. U., p. o., o 800.796,92 Kč s příslušenstvím, vedené u Okresního soudu v Uherském Hradišti pod sp. zn. 11 C 111/99, o dovolání žalobkyně proti rozsudku Krajského soudu v Brně ze dne 9. ledna 2003, č.j. 27 Co 230/2001-90, tak, že rozsudek Krajského soudu v Brně ze dne 9. ledna 2003, č.j. 27 Co 230/2001-90, se ve výrocích II., III. a IV. zrušuje a věc se v tomto rozsahu vrací tomuto soudu k dalšímu řízení.

Z odůvodnění :

Krajský soud v Brně shora označeným rozsudkem potvrdil rozsudek Okresního soudu v Uherském Hradišti ze dne 23. května 2001, č.j. 11 C 111/99-90, v jeho vyhovujícím výroku co do částky 31.175,- Kč (výrok I.) a změnil ho ve zbývající části tohoto výroku tak, že žalobu na zaplacení částky 769.421,92 Kč zamítl (výrok II). Odvolací soud dále rozhodl, že na náhradu nákladů řízení před soudem prvního stupně nemá právo žádný z účastníků (výrok III.) a uložil žalobkyni nahradit žalované náklady odvolacího řízení (výrok IV.).

V posuzované věci se žalobkyně domáhala po žalované úhrady majetkové sankce za pozdní úhradu faktur za dodané výrobky (soupravy pro separaci plazmy), přičemž nárok na její zaplacení opřela o „penále“ ve výši 1 % z fakturované částky za každý den prodlení, které si účastníci sjednali v kupní smlouvě ze dne 12. května 1998.

Odvolací soud vyšel při přezkoumání odvolání žalované ze skutkových zjištění soudu prvního stupně, dospěl však k jinému právnímu posouzení věci. S nalézacím soudem se ztotožnil potud, že dohodou o penále byla mezi účastníky smlouvy sjednána dohoda o smluvním úroku prodlení ve smyslu ustanovení § 369 odst. 1 obchodního zákoníku (dále též jen „obch. zák.“), nesouhlasil však již s jeho názorem, že úrok ve výši 1 % denní sazby není v rozporu s dobrými mravy. Vycházejí z internetových statistických údajů, že se roční zákonný úrok z prodlení v době uzavření smlouvy pohyboval kolem cca 14,3 %, odvolací soud propočítal, že sjednaný úrok z prodlení ve výši 1 % denně představuje v roční sazbě 365 %, což je 25x více než činila zákonná úroková míra. Přestože, jak uvedl, vzal v úvahu, že k uzavření dohody o úroku z prodlení vedlo žalobkyni povědomí o špatné finanční kázni žalované a snaha předejít eventuálním negativním finančním dopadům způsobeným pozdní úhradou faktur a označil za správné zvolené navýšení úroků z prodlení jako hrozbu za porušení povinnosti zaplatit včas, žalobkyně stanovila podle odvolacího soudu tuto sankci jako neúměrně vysokou. K tomuto posouzení odvolací soud dospěl na základě rozsudku Nejvyššího soudu č.j. 29 Cdo 1583/2000, ve kterém bylo rozhodnuto, že sjednaný úrok z prodlení ve výši 1 % denní sazby z dlužné částky je v rozporu s dobrými mravy. I při zvážení důvodů, které žalobkyni vedly k uzavření dohody, jakož i s přihlédnutím k lehkomyšlnému a neprofesionálnímu přístupu žalované, která doufala, že žalobkyně k vymáhání úroku nepřistoupí, dospěl odvolací soud v souzené věci k závěru, že ujednání o úroku z prodlení ve výši 1 % denně již nabylo intenzity rozporu s dobrými mravy, a proto je shledal podle ustanovení § 39 občanského zákoníku (dále též jen „obč. zák.“) neplatným. Odvolací soud proto přiznal žalobkyni jen nárok na zaplacení zákonného úroku z prodlení ve výši 14,3 % p.a. rovnajícího se částce 31.375,- Kč a ve zbývající části změnil rozsudek soudu prvního stupně tak, že žalobu zamítl.

Proti druhému výroku rozsudku odvolacího soudu podala žalobkyně dovolání, jehož přípustnost opřela o ustanovení § 237 odst. 1 písm. a) občanského soudního řádu (dále též jen „o. s. ř.“) a důvodnost o ustanovení § 241a odst. 2 písm. b) o. s. ř., jehož prostřednictvím odvolacímu soudu vytkla nesprávné právní posouzení věci. Podle dovolatelky se odvolací soud dopustil tohoto pochybení nesprávnou aplikací ustanovení § 39 obč. zák., podle kterého shledal neplatným ujednání o úroku z prodlení ve výši 1 % denní sazby, aniž vzal v úvahu veškeré okolnosti případu. Citující i znění konkrétní části shora citovaného rozhodnutí Nejvyššího soudu, ze kterého odvolací soud v rámci odvolacího přezkumu vyšel, zastává dovolatelka názor, že odvolací soud nevzal při svém rozhodování v potaz individuálnost

případu včetně konkrétních okolností jednání účastníků v příslušném období a jejich tehdejší postavení. Namítla, že v rámci dokazování bylo prokázáno, že předmětnou kupní smlouvu včetně sjednaného úroku z prodlení uzavírala s vědomím, že žalovaná je podnikatelským subjektem, který svou špatnou platební morálkou zapříčinil ukončení dodávek zdravotnického materiálu od předcházejícího dodavatele. Dovolatelka proto, jsouc si vědoma velké rizikovosti ohledně plateb od žalované, na uzavření smlouvy, i s ohledem na veřejný zájem na zachování provozu části zdravotnického zařízení žalované, přistoupila, když jedinou možnou ochranou žalobkyně bylo zakotvení smluvního úroku z prodlení ve výši 1 % denní sazby. Žalovaná toto ujednání bez výhrad přijala a jak sama v řízení potvrdila, spoléhala na to, že v případě prodlení po ní žalobkyně tuto sankci nebude požadovat. Žalovaná tak podle dovolatelky naprosto ignorovala možnou sankci za její nesolventnost, když si do jisté míry zřejmě byla vědoma toho, že svým závazkům ohledně plateb nemusí dostát. Toto jednání, které podle názoru dovolatelky mravním zásadám neodpovídá, završila žalovaná tím, že výrobky od ní odebrané nezaplatila a obnovila dřívější spolupráci s předcházejícím dodavatelem.

Dovolatelka navrhl, aby Nejvyšší soud dovoláním napadený rozsudek odvolacího soudu zrušil a věc mu vrátil k dalšímu řízení.

Se zřetelem k době vydání rozsudků soudů obou stupňů se uplatní pro dovolací řízení - v souladu s body 1., 15. a 17., hlavy I., části dvanácté, zákona č. 30/2000 Sb., kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony - občanský soudní řád ve znění účinném od 1. ledna 2001.

Dovolání je v dané věci přípustné podle § 237 odst. 1 písm. a) o. s. ř., neboť směřuje proti výroku rozsudku odvolacího soudu, kterým byl změněn rozsudek soudu prvního stupně ve věci samé a je i důvodné.

Dovolací soud nejprve zkoumal, zda řízení netrpí vadami uvedenými v § 229 odst. 1, § 229 odst. 2 písm. a) a b) a § 229 odst. 3 o. s. ř. (tzv. zmatečností), jakož i jinými vadami řízení, které mohly mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci, i když nebyly v dovolání uplatněny. Tyto vady, k nimž dovolací soud přihlíží v případě přípustného dovolání z úřední povinnosti (§ 242 odst. 3 druhá věta o. s. ř.), však dovoláním namítány nejsou a dovolací soud je z obsahu spisu neshledal.

Nejvyšší soud proto rozhodnutí odvolacího soudu přezkoumal v napadeném rozsahu (srov. § 242 odst. 1 o. s. ř.), jsa vázán uplatněným dovolacím důvodem včetně toho, jak jej dovolatelka obsahově vymezila (srov. § 242 odst. 3 věta první o. s. ř.).

Právní posouzení věci je činnost soudu, spočívající v podřazení zjištěného skutkového stavu pod hypotézu (skutkovou podstatu) vyhledané právní normy, jež vede k učinění závěru, zda a komu soud právo či povinnost přizná či nikoliv.

Nesprávným právním posouzením věci je obecně omyl soudu při aplikaci práva na zjištěný skutkový stav (skutková zjištění), tj. jestliže věc posoudil podle právní normy, jež na zjištěný skutkový stav nedopadá, nebo právní normu, sice správně určenou, nesprávně vyložil, případně ji na daný skutkový stav nesprávně aplikoval.

V daném případě dovolatelka zpochybnila právní závěr odvolacího soudu, že ujednání o úrocích z prodlení ve výši 1 % z dlužné částky denně je neplatné podle § 39 obč. zák. pro rozpor s dobrými mravy.

Podle § 39 obč. zák. je právní úkon, který svým obsahem nebo účelem odporuje zákonu nebo jej obchází anebo se přiči dobrým mravům, neplatný.

Podle § 3 odst. 1 obč. zák. výkon práv a povinností vyplývajících z občanskoprávních vztahů nesmí bez právního důvodu zasahovat do práv a oprávněných zájmů jiných a nesmí být v rozporu s dobrými mravy.

V rozsudku Nejvyššího soudu č.j. 29 Cdo 1583/2000, ze kterého odvolací soud vyšel a jehož příslušnou část vztahující se k výkladu pojmů „dobré mravy“ a „rozpor s dobrými mravy“ v napadeném rozhodnutí cituje, bylo judikováno, že v rozporu s dobrými mravy je právní úkon, který neodpovídá mravním zásadám, popřípadě kulturním a společenským normám, které jsou obecně přijímány v určité společnosti a vytváří tak obecné mínění o tom, co je společností akceptovatelné a pokládáno za poctivé a slušné jednání. K rozporu s dobrými mravy proto dochází tehdy, jestliže se obsah právního úkonu ocitne v rozporu s uvedeným obecně uznávaným míněním, které ve vzájemných vztazích je pak kritériem určujícím, jaký obsah jejich jednání je z tohoto hlediska přijatelný. Dobré mravy netvoří uzavřený a petrifikovaný normativní systém, jsou spíše měřítkem etického hodnocení konkrétních situací a jejich souladu s obecně uznávanými pravidly slušnosti a poctivého jednání. Rozpor právního úkonu s dobrými mravy je proto třeba posuzovat v každém případě individuálně, s přihlédnutím ke konkrétním okolnostem jednání účastníků v příslušném

období a k jejich tehdejšímu postavení.

Dovolatelka vytkla odvolacímu soudu, že při svém rozhodování právě tuto individuálnost případu v potaz nevzal.

Nejvyšší soud již ve svém rozsudku ze dne 30. července 1997, sp. zn. III. Odon 20/96, uveřejněném v příloze časopisu Právo a podnikání č. 10/1997 na str. IV formuloval a odůvodnil závěr, podle kterého řádné a včasné plnění závazků, tedy i včasné placení, je jednou ze základních zásad poctivého obchodního styku. Porušování této zásady je v české ekonomice do té míry rozšířené, že přestává být podnikateli vnímáno jako nekalé jednání. Jako nekalé jednání je naopak mnohdy deklarován postih za takové jednání, a to právě osobou, která sama svůj závazek řádně nesplnila a pro takový případ dobrovolně uplatňovaný postih sjednala. Takovému názoru však nelze přisvědčit. Dále zdůraznil, že porušení zásad poctivého obchodního styku při uplatnění nároku na úrok z prodlení nelze obecně, pro všechny případy, vyvozovat pouze z nepoměru sjednaného úroku a hodnoty zajišťovaného závazku. Porušení zásad poctivého obchodního styku je nutno zkoumat v každém případě ve vazbě na jeho konkrétní okolnosti. Přitom je třeba se zabývat jak důvody, které ke sjednání konkrétní výše úroku z prodlení vedly, a okolnostmi, které je provázely, tak důvody nesplnění zajištěného závazku, popřípadě i dopady přiznání sjednaného úroku z prodlení na osobu, vůči které je uplatňován.

V usnesení ze dne 5. prosince 2002, sp. zn. 21 Cdo 486/2002, uveřejněném v časopise Soudní judikatura č. 4, ročník 2003, pod číslem 53, Nejvyšší soud formuloval právní větu, že ustanovení § 3 odst. 1 obč. zák. patří k právním normám s relativně neurčitou hypotézou, které přenechávají soudu, aby podle svého uvážení v každém jednotlivém případě vymezil sám hypotézu právní normy ze širokého, předem neomezeného okruhu okolností. V tomto rozhodnutí je dále konstatováno, že pro použití korektivu „dobré mravy“ zákon nestanoví, z jakých hledisek má soud vycházet; vymezení hypotézy právní normy tedy závisí v každém konkrétním případě na úvaze soudu. Rozhodnutí o tom, zda jsou splněny podmínky pro použití ustanovení § 3 odst. 1 obč. zák., je přitom třeba - vzhledem k výše uvedenému charakteru tohoto ustanovení jako právní normy - učinit vždy po pečlivé úvaze, v jejímž rámci musí být zváženy všechny rozhodné okolnosti případu.

Z posléze citovaného usnesení Nejvyššího soudu je nepochybné, že s ohledem na nutnost zabývat se všemi rozhodnými okolnostmi případu nelze již z tohoto důvodu postupovat tak, aby soud bez dalšího, tj. bez zhodnocení rozhodných okolností v předmětné věci, jen odkázal na jiné soudní rozhodnutí a vyšel z jeho závěru.

Odvolací soud však v souladu se shora citovanými předchozími rozhodnutími Nejvyššího soudu nepostupoval. Podle odůvodnění napadeného rozsudku vyšel ve svém závěru o neplatnosti předmětného smluvního ujednání (dohody o úroku z prodlení ve výši 1 % denně) pro rozpor s dobrými mravy z jiného soudního rozhodnutí, na toto jiné rozhodnutí pouze odkázal a z něho podstatnou část citoval, aniž však zvážil všechny rozhodné okolnosti posuzovaného případu, jak to ustanovení § 3 odst. 1 obč. zák. vyžaduje.

Odvolací soud uvedl sice v rozhodnutí, že vzal v úvahu okolnosti a důvody, které vedly k uzavření dohody o úroku z prodlení a které blíže konkretizoval, z jeho odůvodnění je však zřejmé, že tyto okolnosti a důvody pouze konstatoval, aniž je do své úvahy o platnosti či neplatnosti předmětného ujednání promítl. Jinak řečeno, nevyhodnotil, zda a jaký vliv těmto okolnostem a důvodům ve vztahu k dohodnuté výši úroku z prodlení přisoudil. Pokud pak vyšel ve svém závěru o neplatnosti předmětného ujednání podle § 39 obč. zák. pro rozpor s dobrými mravy jen z výše sazby sjednaného úroku z prodlení, aniž se vypořádal ve vztahu k dohodnuté výši úroku z prodlení se všemi rozhodnými okolnostmi případu, z nichž některé pouze konstatoval, postupoval nesprávně.

Uvedená pochybení odvolacího soudu vedou dovolací soud k závěru, že dovolací důvod uplatněný dovolatelkou podle § 241 odst. 3 písm. d) o. s. ř. byl naplněn, neboť právní posouzení odvolacího soudu je neúplné a tím i nesprávné. V dalším řízení odvolací soud proto promítne do své úvahy o platnosti či neplatnosti předmětného ujednání o výši sjednaného úroku z prodlení i skutková zjištění o všech rozhodných konkrétních okolnostech posuzovaného případu jakož i důvody vedoucí účastníky k takové dohodě.

Protože rozsudek odvolacího soudu není správný, Nejvyšší soud jej v dovoláním dotčené části včetně závislých výroků o náhradě nákladů řízení podle § 243b odst. 2 části věty za středníkem, § 243b odst. 3 věty první a § 242 odst. 2 písm. b) o. s. ř. zrušil a věc vrátil odvolacímu soudu k dalšímu řízení.

Další články:

- [Procesní společenství účastníků](#)
- [Pracovní poměr](#)
- [Pracovní poměr](#)
- [Odpovědnost za škodu](#)
- [Konkurs \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Mzda \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Náhrada škody \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Oddlužení \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Význam řízení](#)
- [Vzájemné plnění \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Věcná příslušnost](#)